

ZAUJALO NÁS

Zemepisné označenia a označenia pôvodu výrobkov

Zemepisné označenia označujú výrobky, ktoré majú špecifický zemepisný pôvod a ktorých daná kvalita, povest' alebo iné vlastnosti môžu byť v podstate pripísané tomuto pôvodu. Miesto pôvodu v mnohých prípadoch naznačuje určitú kvalitu alebo vlastnosť výrobku, ktorú spotrebiteľia vyhľadávajú a vedia oceniť.

Zemepisné označenia prispievajú aj k rozvoju vidieckych oblastí. Oprávnenými používateľmi zemepisných označení a príjemcami pridanej hodnoty, ktorú takéto označenie prináša, sú spravidla miestni producenti. Okrem toho môžu označenia obohatiť danú oblasť nielen v zmysle pracovných miest a vyšších príjmov, ale tiež propagácie celej oblasti.

Zemepisné označenia slúžia aj ako nástroj na zachovanie tradičných znalostí a tradičných kultúrnych prejavov, pretože takto označené výrobky sú často výsledkom tradičných postupov a znalostí odovzdaných v určitej oblasti z generácie na generáciu.

Zemepisné označenie sa nevytvára umelo (konštitutívnym aktom), ale je známe, pričom známosť získalo práve používaním a charakteristickými vlastnosťami odlišnými od ostatných výrobkov podobného druhu. Zápis zemepisného označenia nezávisí od vysokej technickej úrovne výroby produktu (často sa v prevádzke udržuje už nemoderné výrobné zariadenie, len aby nedošlo k narušeniu tradičných špecifických vlastností alebo tradičnej špecifickej kvality výrobku), ani od rozsahu výrobného podnikania, či od industrializácie krajiny. Pre zemepisné označenie nemusí byť príznačné, že **výrobok** z určitej krajiny, oblasti alebo miesta je lepší než výrobky z iných krajín, oblastí či miest, ale že **je iný**.

Zemepisné označenia možno používať na označovanie **poľnohospodárskych výrobkov a potravín, vína a liehovín, ale aj remeselných výrobkov**.

Čo je zemepisné označenie

Zemepisné označenie slúži na označenie výrobkov, ktoré majú špecifickú kvalitu a povest' alebo iné vlastnosti, ktoré vyplývajú z ich pôvodu. Napríklad vlastnosti poľnohospodárskych výrobkov často súvisia s miestom ich výroby a sú ovplyvnené špecifickými miestnymi zemepisnými faktormi, ako sú podnebie a pôda. Nie je preto prekvapením, že väčšina zemepisných označení vo svete sa používa na identifikáciu poľnohospodárskych výrobkov, potravín, vín a liehovín.

Na Slovensku máme ako zemepisné označenie zapísané názvy výrobkov:

Detvianska výšivka (výšivka krivou ihlou), **Hrušovský lep-ník** (koláč), **Klenovecký syrec** (syr), **Levický zlatý ónyx** (kameň), **Levický slad** (slad), **Liptovské droby** (zemiakové jaternice), **Oravský korbáčik** (syr), **Sekulská keramika**, **Skalický trdelník** (cukrovinky), **Slovenská/Slovenské/Slovenský** (víno), **Slovenská bryndza** (syr), **Slovenská pare-nica** (syr), **Slovenský opál** (šperkový kameň), **Slovenský oštiepok** (syr), **Soľnobanská čipka** (paličkovaná čipka),

Spišská borovička (liehovina), **Tekovský salámový syr** (syr), **Trnavský slad** (slad), **Zázrivské vojky** (syr) a **Zázrivský korbáčik** (syr).

Čo je označenie pôvodu

Označenie pôvodu je zemepisné označenie, ktorého používanie je viazané prísnejšími kritériami. Vyžaduje silnejšie prepojenie medzi kvalitou alebo vlastnosťami výrobku so zemepisným prostredím vrátane prírodných (pôda, počasie atď.) a ľudských faktorov (know-how). Pri označení pôvodu sa vyžaduje, aby suroviny pochádzali z miesta pôvodu a aby sa tam uskutočnilo aj spracovanie alebo príprava výrobku. To je bežné najmä v prípade poľnohospodárskych výrobkov.

Ako označenia pôvodu máme zapísané názvy: **Baldovská minerálna voda**, **Bardejovský med** (med), **Budiš** (minerálna voda), **Cigelská prírodná liečivá voda**, **Fatra** (minerálna voda), **Južnoslovenská/Južnoslovenské/Južnoslovenský** (víno), **Karpatská perla** (víno), **Korytnica** (minerálna

voda), *Korytnická* (minerálna voda), *Kyjatické hračky* (drevené hračky), *Lipovská minerálna voda Salvator*, *Malokarpatská/Malokarpatské/Malokarpatský* (víno), *Modranská majolika*, *Nitrianska/Nitrianske/Nitriansky* (víno), *Paprika Žitava/Žitavská paprika* (mletá červená paprika), *Piešťanské bahno*, *Skalický rubín* (víno), *Stredoslovenská/Stredoslovenský/Stredoslovenské* (víno), *Stupavské zelé* (kvasená kapusta), *Tokajské víno zo slovenskej oblasti*, *Trenčianska borovička „JUNIPERIERS“ – TRENČÍN DISTILLERY*, *Vinohradnícka oblasť Tokaj* (víno), *Východoslovenská/Východoslovenský/Východoslovenské* (víno) a najnovšie aj *Sulinka* (minerálna voda).

Aký je rozdiel medzi označením pôvodu a zemepisným označením

V porovnaní s označením pôvodu je pre zemepisné označenie postačujúce, aby mal výrobok danú kvalitu, povest' alebo iné charakteristické vlastnosti, ktoré možno pripísať jeho zemepisnému pôvodu. Na rozdiel od označení pôvodu suroviny na prípravu alebo spracovanie výrobku nemusia pochádzať výlučne z vymedzenej zemepisnej oblasti, ale aspoň jedna fáza výroby sa musí uskutočňovať na vymedzenom zemepisnom území.

Ako označenie pôvodu nie je možné chrániť pekárenskú výrobku alebo cukrovinky, ako napr. Skalický trdelník, ale ani výšivky alebo čipky, pretože nemožno preukázať pôvod surovín (múka, cukor, vanilkový cukor alebo nite na prípravu čipky alebo výšivky a iné) na ich prípravu z vymedzenej zemepisnej oblasti.

Aký je rozdiel medzi zemepisným označením a ochrannou známkou

Názvy všetkých výrobkov možno vo všeobecnosti chrániť formou ochranných známk. Zatiaľ čo ochranná známka rozlišuje tovary alebo služby jednej osoby od tovarov alebo služieb inej osoby, v prípade zemepisného označenia a označenia pôvodu spotrebiteľ vie, že výrobok pochádza z určitého miesta a má vlastnosti, ktoré sú dané práve týmto miestom výroby.

Ochranná známka chráni „len“ označenie výrobku (môže to byť grafické označenie slovom, farbou, písmenami, číslicami, ich kombináciou atď.), zatiaľ čo zemepisné označenie chráni okrem názvu aj špecifikáciu výrobku (receptúru a suroviny) s väzbou na zemepisnú oblasť. Výrobky označené ochrannou známkou (môžu obsahovať aj zemepisný údaj) nie sú však viazané ani pôvodom surovín, ani dodržiavaním výrobného alebo technologického postupu alebo senzorických parametrov. Zemepisné označenie alebo označenie pôvodu práve naopak je viazané dodržiavaním podmienok stanovených v špecifikácii.

Ochrannú známku môže používať majiteľ alebo iná oprávnená osoba. Je možné ju previesť alebo na ňu udeliť licenciu komukoľvek a kdekoľvek na svete, pretože sa spája s konkrétnou spoločnosťou a nie s konkrétnym miestom. Naopak zemepisné označenie môže používať každý, kto vo vymedzenej oblasti vyrába výrobok v súlade so špecifickým spôsobom výroby. Vzhľadom na spojitosť výrobku s miestom pôvodu a skutočnosť, že ho môže používať každý vo vymedzenej zemepisnej oblasti, nemožno k nemu poskytnúť súhlas na jeho používanie licenčnou zmluvou, zriadiť záložné právo a nemôže byť predmetom prevodu.

Ochranná známka individualizuje výrobok, ktorý pochádza od určitého výrobcu, ale pokiaľ ide o výrobky ňou označované, nevyžaduje sa ich vzťah k určitému zemepisnému prostrediu, ani dodržiavanie špecifikácie, pretože žiadna neexistuje.

V prípade zemepisného označenia ide o zafixovanie vzťahu výrobku k zemepisnému miestu, oblasti, krajine, nie vzťah k určitému podnikateľskému subjektu, čo je typické pre ochranné známky, prípadne obchodné meno.

Zemepisné označenie je len slovný údaj, zatiaľ čo ochrannú známku môže tvoriť akékoľvek označenie, najmä slová vrátane osobných mien, kresby, písmená, číslice, farby, tvar tovaru alebo obalu alebo aj zvuky.

Ochrana výrobkov na úrovni európskej únie

Európska únia v rámci politiky kvality chráni a registruje **poľnohospodárske výrobky a potraviny, víno, aromatizované vínne výrobky a liehoviny**. Tieto systémy kvality majú **chrániť spotrebiteľa** pred nepravdivými a klamlivými údajmi o pôvode výrobkov a poskytnúť ochranu výrobcom pred zneužitím ich označení.

Vývoj v oblasti ochrany označení pôvodu a zemepisných označení na úrovni Európskej únie obmedzil ochranu poskytovanú na vnútroštátnej úrovni členských štátov len na tzv. **nepoľnohospodárske výrobky**.

Všetky názvy výrobkov možno na základe zápisu do registra ÚPV SR alebo zápisu podľa práva Európskej únie zapísať aj do medzinárodného registra Svetovej organizácie duševného vlastníctva.

Prihlasovateľ

Žiadosť o zápis podáva **združenie alebo zväz** výrobcov alebo spracovateľov (výnimočne fyzická alebo právnická osoba) pre výrobok vyrobený, spracovaný a pripravený na vymedzenom území. Združenie stanovuje pravidlá špecifikácie výrobku, môže ich meniť, nemalo by však nikomu brániť vyrábať, označovať a predávať výrobky, pokiaľ dodržiava stanovené podmienky.

Práva a povinnosti vyplývajúce zo zápisu

- Zapísané zemepisné označenie je chránené proti akémukoľvek priamemu alebo nepriamemu používaniu na výrobkoch, na ktoré sa nevzťahuje, proti zneužívaniu, napodobňovaniu alebo vyvolávaniu mylnej domnienky o pôvode výrobku, inému klamlivému alebo zavádzajúcemu údaju o pôvode, povahe alebo podstatných vlastnostiach.
- Právo na ochranu zapísaného označenia pôvodu vzniká dňom jeho zápisu do registra.
- Doba trvania práva na ochranu zapísaného označenia pôvodu nie je časovo obmedzená (tzn. trvá, pokiaľ ju nezruší sám prihlasovateľ).
- Zapísané označenie sa nestane druhom výrobku (zabráni zdruhovaniu).
- Spory o práva podľa tohto zákona prejednávajú a rozhodujú súdy.

Podanie žiadosti o zápis zemepisného označenia do registra vedeného Úradom priemyselného vlastníctva SR alebo do registra vedeného Európskou komisiou je spolplatné sumou **50,00 eur**.

Výhody vyplývajúce z ochrany

Výhody pre výrobcov:

- **prezentácia určitej kvality, zachovanie tradícií, istá forma reklamy** (ochrana výrobku na úrovni EÚ = reklama výrobku na úrovni EÚ),

- zo záruky kvality vyplýva možnosť **zvýšenia ceny výrobku, dotácie zo strany štátu**, propagácie určitého územia, oblasti alebo krajiny,
- **súťažná funkcia** – výrobcovia musia dodržiavať podmienky stanovené v špecifikácii, vzájomne sa medzi sebou kontrolujú, čo núti aj ostatných výrobcov, ktorí nemajú zapísané označenie pôvodu alebo zemepisné označenie k zvyšovaniu kvality vlastných výrobkov, čo zase prináša prospech nielen výrobcovi, ale aj spotrebiteľom.

Výhody pre spotrebiteľov:

- záruka vierohodnosti, transparentnosti, **kvality výrobku, zabezpečenia rovnakých vlastností výrobkov**,
- prínosom je **dlhoročná existencia zemepisného označenia**,
- možnosť na zvýšenie hodnoty **kultúrnej jedinečnosti celého regiónu**; ako **kultúrna vizitka** prispieva k hospodárskemu rozvoju vidieckych oblastí.

Výhody pre región:

- **udržať obyvateľstvo** v znevýhodnených oblastiach,
- zabezpečiť zdroj obživy,
- zamestnanosť v regióne (starší ľudia, ktorí prišli o prácu, chránené dielne a i.),
- prilákať turistov,
- rozvoj cestovného ruchu,
- možnosť **vyššej finančnej odmeny**,
- reklama výrobkov: reklama zručností a skúseností výrobcov, zachovanie tradícií,
- vyšší dopyt znamená vyššiu produkciu, z toho vyplýva vyššia zamestnanosť a prípadne možnosť rozšírenia školy remesiel a vzdelávania.

Spracovala Mgr. Janka Oravcová

